

Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar om generelle mangler i vandplanerne

Klageadgangen fjernes

Regeringen har ændret lovgivningen således, at adgangen til at prøve substansen i vand- og naturplanerne er fjernet. Det vil således ikke være muligt at forelægge Naturklagenævnet spørgsmålet om, hvorvidt en konkret vandplan opfylder kravene i forhold til såvel vandrammedirektivet som den danske miljømålslov.

Spørgsmålet vil fortsat kunne prøves ved en domstol og naturligvis i EU Kommissionen.

Vi må derfor forvente at det kan blive nødvendigt at indbringe klager for EU Kommissionen i et antal sager, som tager udgangspunkt i både generelle problematikker som enkeltområder.

I den forbindelse vil det være et problem, at EU Kommissionen har ladet forstå, at man hellere fokuserer på sager med generelle og principielle problematikker end enkeltsager.

Ved at fjerne klageadgangen i Danmark kan en konsekvens dermed være, at mangelfulde planer i realiteten ikke længere kan prøves, med mindre de har principiel betydning.

Forholdet til forpligtelserne

Det er ikke i modstrid med forpligtelser, at der ikke er klageadgang.

DN ønsker

National klageadgang til at prøve vand- og naturplanerne i substansen.

Utilstrækkelig N-indsats i 1. planperiode

Ud fra den kommunale forhørings vandplan-udkast (januar 2010), kan det samlede indsatsbehov for kystvandene summeres op til 31.077 tons kvælstof (sum af tabel 2.4.8). Den nødvendige supplerende indsats (som er afstanden fra baseline 2015 til målsætningen) frem til 2015 kan opgøres samlet til 27.726 tons.

I Regeringens politiske vision Grøn Vækst fra april 2009 og igen i Grøn Vækst 2.0 fra juni 2010 fastsættes imidlertid en ramme for kvælstofreduktionen på 19.000 tons N.

Der er ikke heri konkret gjort rede for hvorfor reduktionen af N belastningen af det marine miljø her fastsættes til 19.000 tons, frem for de beregnede 31.000 tons N, som udgør det faktiske samlede behov i forhold til bestemmelserne i direktivet om god økologisk tilstand.

Vi er heller ikke fra andre dokumenter bekendt med hvilke undtagelsesbestemmelser, jf. vandrammedirektivets artikel 4 stk. 4, 5, 6, 7 og 8, som kan begrunde regeringens reduktion af indsatsen fra op mod 31.000 tons N til 19.000 tons N.

Vi antager dog at en del af begrundelsen er at finde i den omvendte brug af forsigtighedsprincippet, som regeringen har anvendt for kystvandene (se afsnittet De manglende kystvande).

Af omtale i "Altinget" den 28. september 2010 fremgår, at der nu er truffet politisk beslutning om at der "i første omgang" skal ske en reduktion på 9.000 tons, mens mulighederne for i højere grad at anvende undtagelsesbestemmelserne på de resterende 10.000 tons (i forhold til de 19.000 tons), nu "skal undersøges nærmere".

Regeringens kvælstofindsats i vandplanerne i 1. planperiode er hermed på mindre end 1/3 (9.000 af 31.000 tons) af, hvad regeringens egne beregninger har dokumenteret som nødvendig for at sikre kystvandene en god økologisk tilstand.

Sammenholdes høringsudkastene til vandplanerne (4. oktober 2010) når man frem til en samlet supplerende indsats på kun 7.712 tons N – altså ikke engang 9.000 tons N. Og væk er al tale om indsatsbehov og målsat belastning – nu optræder alene indsatsen i 1. planperiode.

DNs opfattelse er derfor, at de udsendte vandplaner er resultat af en rent politisk-økonomisk betinget beslutning om, at reducere *indsatsen* for at mindske kvælstofbelastningen af overfladevandene i 1. planperiode fra de nødvendige 31.000 tons til 19.000 tons og yderligere til 9000 tons, som reelt blev til 7.712 tons.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivets Artikel 4, stk. 4, a)-d) fastlægger, hvilke betingelser der alle skal være opfyldt for at fristen for opnåelse af god økologisk tilstand kan forlænges.

Det er imidlertid ikke godtgjort, at der er tekniske forhold eller uforholdsmæssigt store omkostninger eller naturmæssige forhold, der betyder, at der ikke med rimelighed kan iværksættes en indsats mhp. at opnå god økologisk tilstand i 2015 i kystvandene.

Det er derfor DNs opfattelse, at Artikel 4's betingelser ikke er opfyldt i forbindelse med den indsatsramme på 9.000 tons kvælstofreduktion inden 2015, som regeringen nu har besluttet, og som de facto indebærer betydelige tidsfristforlængelser.

Det samme vil gøre sig gældende ifald den oprindelige indsats på 19.000 tons kvælstofreduktion frem til 2015 i Grøn Vækst var fastholdt. Overfor et fagligt fastlagt indsatsbehov på næsten 31.000 tons kvælstof ville 19.000 tons kvælstofreduktion stadigvæk indebære markant udskydelse af vandrammedirektivets tidsfrist for opnåelse af god økologisk tilstand uden at betingelserne for en sådan udskydelse var til stede.

Problematikken er af DN indbragt for EU Kommissionen oktober 2010.

DN ønsker

Det fagligt fastsatte indsatsbehov på 31.000 tons kvælstof skal håndteres i 1. planperiode gennem effektivt iværksatte tiltag inden 2012, tydeligt beskrevne yderligere tiltag, som iværksættes inden 2015 mhp. opnåelse af god økologisk tilstand så snart som muligt derefter samt klar beskrivelse af hvilken viden der skal fremskaffes mhp. indsats i 2. planperiode

Utilstrækkelig P-indsats i 1. planperiode

Vandplan-udkastene indeholder en reduktion på 56 tons fosfor som målrettet indsats overfor de danske søer – 56 tons ud af de 210 tons, der reduceres med på landsplan. De resterende

154 tons fosfor "følger med" de arealudtagninger mv., som foretages som en del af især kvælstof-indsatsen. Den kommer søer og kystvande til gavn i diffust omfang – men er altså ikke målrettet mod enkelt-søers målopfyldelse.

Vandplan-udkastene skal i 1. planperiode angiveligt sikre målopfyldelse for de hidtil målsatte søer samt alle de mindre søer beliggende i Natura2000-områder.

Vil reduktionen af fosfor-belastningen med 210 tons så kunne føre til god økologisk tilstand for Danmarks mange fosforbelastede søer?

I Danmark er der ca. 120.000 > 0,01 ha, 2.762 søer (ca. 2 %) er større end 1 hektar. 767 søer er specifikt målsatte fra amternes tid og skal opnå høj eller god økologisk tilstand. Alle andre skal iflg. Vandrammedirektivet som udgangspunkt have god økologisk tilstand. DN har ikke kendskab til nogen officiel EU-bagatelgrænse for søers størrelse.

DMU opgjorde i 2004 at alene opfyldelse af målene for de 767 specifikt målsatte søer ville kræve 185 tons målrettet fosfor reduktion. (Kilde: DMU-notat vedr. vandrammedirektivet (VRD) og søer: indsatsbehov, sept. 2004).

DMUs opgørelse var desuden baseret på "god-økologisk tilstand"-grænser for søernes fosforindhold, som lå dobbelt så højt, som de faktisk nu er fastlagt i EU. De 185 tons bliver hermed et for lavt sat tal.

Det siger sig selv at en målrettet reduktion på 56 tons fosfor således ikke rækker til at nå mål-opfyldelse for blot de hidtil målsatte søer og de udgør kun en forsvindende lille del af de danske søer.

Hvor mange søer, der forventes at opnå god økologisk tilstand eller bedre i 2015 med 56 tons målrettet fosforreduktion, kan vi først sætte tal på når alle vandplaner er gennemgået i afdelingerne.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivets Artikel 4, stk. 4, a)-d) fastlægger hvilke betingelser, der alle skal være opfyldt for at fristen for opnåelse af god økologisk tilstand kan forlænges.

Undtages en sø fra indsats skal det begrundes konkret i hvert enkelt tilfælde.

Det er imidlertid ikke godtgjort, at der er tekniske forhold eller uforholdsmæssigt store omkostninger eller naturmæssige forhold, der betyder, at der ikke med rimelighed kan iværksættes en indsats mhp. at opnå god økologisk tilstand i 2015 i danske søer.

For mange søer vil det tage årtier at nå målene pga. intern P-belastning (P ophobet i bunden). Derfor er hurtig indsats nødvendig.

Den præcise fosforreduktion for opnåelse af god økologisk tilstand er ukendt for langt de fleste søer, men sammenhængen mellem søers tilstand og deres fosforbelastning er så velbeskrevet, at en P-indsats sagtens kan startes, mens de præcise mål for fosforreduktion for den enkelte sø fastlægges.

DN ønsker

En iværksat fosforindsats i 2012, der omfatter alle danske søer:

Hvor belastningen for den enkelte sø kendes, skal de nødvendige begrænsninger iværksættes. Hvor belastningen for den enkelte sø ikke kendes, foretages nødvendige generelle indgreb såsom randzoner, krav om fosforbalance i oplandet og påbud overfor urensset spildevand fra spredt bebyggelse og fra overløb, medens belastningen måles og konkrete fosformål fastlægges for den enkelte sø. Herefter justeres belastningen målrettet.

Manglende viden om den enkelte sø skal afspejles i vandplanen gennem fastlæggelse af de nødvendige belastningsundersøgelser og tidsrammerne herfor.

Den offentlige høring er en skinhøring

Med Grøn Vækst 2.0 er en række centrale forhold sendt til udredning, mens den offentlige høring af vandplanerne foregår. Disse udredninger skal færdiggøres i januar 2011, herefter skal de udmøntes i vandplanerne. Høringen slutter 6. april 2011. Det betyder altså, at det kun er halvfærdige planudkast, der er sendt i høring, og at udredningerne omfatter så væsentlige og store dele af hele indsatsprogrammerne, at vi må forvente omfattende ændringer i vandplanudkastene områder som følge af udredningerne. Ændringer som altså ikke har været en del af den offentlige høring.

Følgende udredninger er besluttet:

- Revurdering af vandløbsindsatsen
- Revurdering af sørestaurerings-indsatsen
- Revurdering af balancen mellem vandforekomster og indvinding af grundvand til afgrødevanding.
- Revurdering af vandindvinding i hovedstadsområdet og konsekvenser for vandløb
- Revurdering af mindre og spredte spildevandsudledninger
- Revurdering af ålegræsværktøjet
- Revurdering af baseline

Hertil kommer at et udvalg under finansministeriet i løbet af 2011 skal udrede en lang række forhold i forbindelse med den fremadrettede kvælstofregulering, herunder en kvotemodell til håndtering af 10.000 tons N, mulighederne for øget anvendelse af undtagelsesmuligheder og andre landes indsats overfor N og brug af undtagelsesbestemmelser.

Virkemidlet P-ådale er under faglig udredning første halvdel af 2011.

Og endelig er der nedsat grupper om havne og om miljøfremmede stoffer.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivet har bestemmelser om offentlig høring af vandplanerne med tilhørende krav til planernes indhold. Miljømålsloven har krav om at væsentlige ændringer i planerne som følge af høringen skal føre til ny høring af berørte parter, evt. udsendelse af nyt planudkast i fuld høring.

Miljømålsloven § 30. Hvis der i forbindelse med vedtagelsen af den endelige vandplan foretages ændringer af det offentliggjorte forslag, som på væsentlig måde berører andre myndigheder eller borgere end dem, der ved indsigelse har foranlediget ændringen, kan vedtagelsen af vandplanen ikke ske, før de pågældende har haft lejlighed til at udtale sig. Miljøministeren fastsætter en frist herfor. Hvis ændringen er så omfattende, at der reelt foreligger et nyt forslag til vandplan, skal proceduren i § 28, § 29 og § 31 følges.

DN ønsker

At offentligheden får mulighed for at forholde sig til vandplanerne i fuld helhed og ikke som halvfabrikata.

Uanset juraen er høring af så ufærdige planer et væsentligt kritikpunkt.

De manglende vandløb

Af Danmarks mere end 60.000 km vandløb er ca. 25.000 km målsat fra amternes tid. Af disse antages omkring 12.000 km vandløb at opfylde god økologisk tilstand allerede (målt som vandfaunaindex på 5 eller bedre).

Vandplanerne tager fat om udvalgte strækninger på yderligere 7.300 km målsatte vandløb. Det efterlader ca. 6000 km målsatte vandløb, som ikke opfylder målene i dag og som ingen målrettet indsats får frem til 2015. Derfor når de ikke god økologisk tilstand.

Hertil kommer over 35.000 km yderligere vandløb, som ingen målsætning har haft, som er væsentligt dårligere kendt og som ingen målrettet indsats får i 1. planperiode.

Vandløb i Natura 2000-områder, hvor vandløb er med i udpegningsgrundlaget, skal iflg. vandplanen være omfattet. DN-afdelingernes gennemgang af vandplanerne viser, at det meget langt fra er tilfældet, eksempelvis i Nordjylland, hvor kun 1/3 af vandløbene er medtaget.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivet omfatter alle vandløb. Undtagelser fra opnåelse af god økologisk tilstand i 2015 skal begrundes i hvert enkelt tilfælde. I vandplanudkastene er undtagelserne hovedreglen, men uden de påkrævede begrundelser.

DN ønsker

Indsats fra 2012 overfor alle vandløb – ikke kun de 25.000 km. Det gælder umiddelbart ændret vedligeholdelse, påbud overfor spildevand fra spredt bebyggelse, randzoner samt en massiv undersøgelsesindsats for at fastlægge deres nuværende tilstand mhp. indsats - om ikke i 2012 så i 2015.

De manglende søer

Omkring 1000 søer (767 målsatte + alle andre beliggende i Natura2000 områder) vil være omfattet af vandplanerne i 1. planperiode, hævder regeringen. Den målrettede indsats rækker imidlertid ikke til målopfyldelse.

Hertil kommer at over 100.000 søer over 0,01 ha ikke omfattes af målrettet indsats og kun i begrænset omfang af diffus indsats.

Der er altså ikke belæg for at vandplanerne håndterer mere end max 1% af de danske søer.

Forholdet til forpligtelserne

Søer er fuldt omfattet af vandrammedirektivet, indsats overfor 1% af søerne i 1. planperiode taler for sig selv.

DN ønsker

Fuld indsats på søerne i 1. planperiode – målsætning og indsats eller begyndende indsats og indhentning af den nødvendige viden.

De manglende kystvande

De danske kystvande får i 1. planperiode ikke den fagligt fastlagte nødvendige indsats for at opnå god økologisk tilstand. Den nødvendige indsats fratrækkes usikkerheden på de foretagne beregninger (begrundelsen er ikke at risikere overinvestering i indsats) således at de lukkede fjorde får 85 % af den nødvendige indsats, de mere åbne kystområder 75 % af den nødvendige indsats og de helt åbne kyster ingen indsats overhovedet!

Forholdet til forpligtelserne

Selve metoden at fratække usikkerheden fra den nødvendige indsats for at undgå overinvestering er hidtil uset. Vandrammedirektivet bekender sig til anvendelse af forsigtighedsprincippet, men ikke til dette omvendte forsigtighedsprincip, som ikke hører hjemme i miljødirektiver.

DN ønsker

Det fagligt fastlagte indsatsbehov for kystvandene iværksættes i 1. planperiode. Det omvendte forsigtighedsprincip opgives af regeringen, men realistisk set sker det nok først efter en tur i EU Kommissionen.

Det manglende grundvand

De fleste grundvandforekomster får ingen målrettet indsats i 1. planperiode. Omfanget af den manglende indsats er således massiv på trods af både problemer og uvidenhed omkring grundvandet kvantitativt og kemisk.

Eksempel: I Hovedvandopland 1.5 Randers Fjord er der 28 grundvandsforekomster.

Kvantitativt siger planen at alle er i god tilstand selvom vandindvinding medfører for stor påvirkning af vandløb i to deloplande, til saltvandsindtrængen i to dybe grundvandsforekomster og der intet kendskab overhovedet er til om indvindingen påvirker terrestriske naturtyper, som er grundvandsafhængige. Alligevel laves ingen nye tiltag i 1. planperiode.

Kemisk er 8 forekomster for belastede med nitrat og 5 (af de samme 8) med et eller flere pesticider til at nå god tilstand. I alt 8 forekomster er altså i ringe kemisk tilstand.

For de 8 grundvandsforekomster, som er erkendt i ringe tilstand skal der ingen indsats gøres i 1. planperiode – den generelle miljøregulering, eksempelvis vandmiljøplanerne og pesticidhandleplanen, og de kommunale indsatsplaner for grundvandet forventes at føre til målet.

For ingen grundvandsforekomster er der angiveligt datagrundlag for at vurdere mulige opadgående tendenser i indhold af forurenende stoffer, dog er der lokalt kendskab til stigende indhold af konkrete men ikke navngivne stoffer. Der er intet kendskab til om grundvandets kemiske tilstand påvirker søer og vandløb, terrestriske naturtyper eller status som beskyttet drikkevandsforekomst.

Eksempel: En optælling i Ingeniøren 5.april 2011 viser, at der er 'behov for at begrænse vandindvindingen' omkring 4.850 km vandløb ud af de 27.200 km vandløb, der er med i planerne.

Den betydelige mangel på viden forudsættes indhentet i 1. planperiode, men der foreslås ingen konkrete undersøgelsesprogrammer til at sikre dette.

Fra 2001-2009 er grundvandsovervågningen nationalt beskåret fra 40,9 til 22,6 mio. kroner. I 2004 blev antallet af overvågede stoffer reduceret fra 45 til 28, idet stoffer der ikke overskred grænseværdierne for drikkevand udgik. Pesticidbeskyttelse har ikke særskilt fokus selvom der årligt lukkes omkring 100 boringer og pesticidforbruget fortsat er uændret/stigende.

Det skal huskes at lukkede drikkevandsboringer med forhøjede indhold af forurenende stoffer stadig forsyner de våde naturtyper med forurenende vand, hvis der ikke gøres indsats.

Den hidtidige danske prioritering af grundvandsressourcen fastholdes:

1. Befolkningens forsyning med drikkevand.
2. Sikring af god tilstand for vandområder og tilknyttede terrestriske økosystemer.
3. Øvrige behov for vand (f.eks. industri og vanding)

Forholdet til forpligtelserne

Foringelse af tilstanden i alle grundvandsforekomster skal forebygges. Det generelle miljømål for grundvandsforekomster er "god tilstand", der forudsætter både god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand.

Opadgående trends for miljøskadelige stoffer skal identificeres så tidligt som muligt med henblik på indgreb senest når koncentrationen når 75 % af vandkvalitetskravet.

Beskyttede drikkevandsforekomster skal senest 2015 sikres så vandet har en kvalitet, så det efter den anvendte vandbehandlingsordning opfylder drikkevandskvalitetskravene i bekendtgørelsen om vandkvalitet og tilsyn med vandforsyningsanlæg, idet der samtidig skal tilstræbes en reduktion af omfanget af vandbehandling.

Undtagelser fra målopfyldelse i 2015 skal begrundes i hvert enkelt tilfælde.

DN ønsker

Fuld direktivoverholdelse, herunder

- Indsats nu overfor grundvand, der ikke opfylder miljømålet om god tilstand
- en overvågning i alle grundvandsforekomster, der kan afslører relevante opadgående trends
- screeninger der sikrer at nye truende forureninger opfanges
- at grundvandet ikke skader terrestriske økosystemer, der er direkte afhængige af det uanset om det er Natura 2000-område eller ej

De manglende våde naturtyper og N2000 planerne

Vandrammedirektivet omfatter også alle de våde naturtyper, der er direkte afhængige af grundvand eller overfladevand. Af mange Natura 2000 planer fremgår desuden at de våde naturtypers tilstand skal forbedres (med henblik på at nå gunstig bevaringsstatus) gennem indsatsen i vandplanerne. Det kan afgjort være fornuftigt at integrere indsatsen for de våde naturtyper i vandplanerne.

Vandplanudkastene indeholder stort set ingen konkrete angivelser af initiativer rettet mod de natura 2000 områders våde naturtyper. Det ser dermed ud til, at de våde naturtyper ikke omfattes af specifikke målrettede tiltag.

Eksempelvis angives i forslag til plan for nr. 223 – Kastbjerg ådal (Mariagerfjord Kommune), at de fysiske forhold i vandløbet påvirkes i en negativ retning af den praktiserede hårdhændede grødeskæring, men at vandplanen bidrager med sikring af gode fysiske forhold i vandløbet. Dette er imidlertid ikke tilfældet, da vandplanen ikke har nogen indsatser rettet mod Kastbjerg Å.

Forholdet til forpligtelserne

Det er forpligtelserne uvedkommende, om tiltag gennemføres via vandplanerne eller naturplanerne. Men der skal iværksættes en indsats, som er rettet mod sikring eller genopretning af en gunstig bevaringsstatus for også de våde habitat-naturtyper. Også vandrammedirektivet kræver god økologisk tilstand i de vandafhængige terrestriske økosystemer.

Hverken forpligtelsen fra vandrammedirektivet eller den lovede indsats i Natura 2000 planerne overholdes.

"Vådområder uden for Natura 2000-områderne forventes som udgangspunkt tilgodeset af den øvrige indsats i vandplanlægningen, og igennem administrationen af sektorlovgivning, herunder naturbeskyttelsesloven." (Retningslinier for udarbejdelse af indsatsplaner, Version 5, dec. 2010).

DN ønsker

Vådområderne behandles efter kravene i vandrammedirektivet og vandplanerne skal levere/adresserer den nødvendige indsats forudsat i Natura 2000 planerne i 1. planperiode.

Målfastsættelsen

Målet er at vandløb, søer og kystvande skal nå god eller høj økologiske tilstand.

Målet om høj økologisk tilstand er i vandplanerne stort set kun givet til vandområder, der allerede opfylder den tilstand i dag. Det er ikke oplyst, hvor mange af vandområderne, der tidligere har været i eller kan opnå høj økologisk tilstand. DNs afdelinger har i vandplanerne fundet mange eksempler på at vandområder er gået fra højeste målsætning i amternes regionplaner til nu kun god økologisk tilstand i vandplanerne. Det er et alvorligt problem, hvis de enkelte søer og vandløb ikke målsættes ud fra deres reelle potentiale, men kun ud fra deres tilstand i dag. Dels betyder det, at vi taber en stor del af de bedste søer og vandløb, som forbliver i for ringe stand selvom de for en ringe merindsats ofte vil kunne blive markant bedre. Dels betyder det, at man undlader indsatsen de steder, hvor man antageligt får mest kvalitetsløft for penge.

Eksempel:

Af vandplanerne fremgår at andelen af vandløbsstrækninger med målene faunaklasse 7 og 6 er henholdsvis 5 % og 11 % i "Vandplan 1.1 Kattegat/Skagerrak", 2 % og 4 % i "Vandplan 1.2 Limfjorden" og 6 % og 11 % i "Vandplan 1.3 Mariager Fjord".

Til sammenligning udgør vandløbsstationer målsat klasse 7 og 6 i Nordjyllands amts Regionplan 2005 henholdsvis 33 % og 43 %.

Derfor tyder dette på omfattende nedklassificeringer i vandplanen i forhold til gældende målsætninger i det nuværende landsplandirektiv (tidligere regionplan).

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivet kræver at hvert vandområde målsættes ud fra sit naturlige potentiale, sin referencetilstand.

DN ønsker

De enkelte vandområder skal målsættes ud fra sit naturlige potentiale.

Manglende begrundelser for udsættelser

På trods af manglende målfastsættelse og målopfyldelse i massivt omfang for vandløb, søer, kystvande, grundvand og vådområder gives der ikke konkrete begrundelser for udsættelserne i hvert enkelt tilfælde. Generelt tales om manglende viden, som så fører til udskydelse af tidsfristerne.

I nogle tilfælde vil manglende viden være rimeligt velbegrundet (en del vandløb og mange søer), i andre vurderes det ikke velbegrundet (grundvand, kystvande).

I andre tilfælde benyttes manglende viden åbenlyst som skalkeskjul for ulyst til indsats overfor problemområder: Tange sø, muslingeskrab i Natura 2000-områder,... (listen skulle gerne vokse med indspark fra afdelingerne).

Generelt fastlægges ikke hvilken viden, der mangler eller hvorledes den fremskaffes til næste planperiode.

Forholdet til forpligtelserne

Manglende målopfyldelse indenfor fristerne kræver god begrundelse og (undersøgelses-) indsats overfor grundene.

”For at sikre en fuldstændig og konsekvent gennemførelse af dette direktiv bør eventuelle forlængelser af tidsplanen ske på grundlag af relevante, klare og gennemsigtige kriterier og begrundes af medlemsstaterne i vandområdeplanerne.” (VRDs præampel (30))

VRD Bilag VII: A. Vandområdeplanerne skal omfatte følgende elementer:

” 5. En liste over de miljømål, der er opstillet i medfør af direktivets artikel 4 for overfladevand, grundvand og beskyttede områder, herunder navnlig identifikation af tilfælde, hvor der er gjort brug af direktivets artikel 4, stk. 4, 5, 6 og 7, samt de dertil hørende oplysninger, som krævet i denne artikel

7.9. Et resumé af foranstaltningerne under artikel 11, stk. 5, for vandforekomster, hvor målene i artikel 4 ikke kan ventes opfyldt.

DN ønsker

Konsekvent overholdelse af vandrammedirektivets krav til anvendelse og begrundelse af ud sættelser og andre undtagelser.

Stærkt modificerede vandområder

Vandrammedirektivet giver ikke mulighed for en vilkårlig anvendelse af undtagelsesbestemmelserne, bestemt af hvilket omkostningsniveau man ønsker. Vandrammedirektivet er et miljødirektiv med mål om god økologisk kvalitet, og fravigelse herfra kan kun ske i særlige, velbegrundede tilfælde.

Udpegning som stærkt modificeret vandområde kan kun ske, hvis genopretning vil medføre betydelige negative effekter for miljøet generelt eller for vigtige samfundsmæssige aktiviteter, f.eks. el-produktion, vandforsyning, sejlads eller rekreative aktiviteter. Samtidig skal det vurderes, om alternativet er teknisk gennemførligt, og om det er uforholdsmæssigt dyrt.

Stærkt modificerede er principielt alle naturlige vandområder, som er ændret hydrologisk i markant omfang: Inddæmmede områder (som nu fremtræder som landbrugsjord med pumpekanaler), opstemmede vandløb (som nu optræder som søer og mølledamme, eks. Tange Sø), afvandede søer (som nu er agerland med pumpekanaler eller fri afdræning). Desuden havne, sejlrender (eks. Randers Fjord, Grådyb i Vadehavet), højvandsslusede områder (eks. Ringkøbing Fjord, Hjarbæk Fjord).

Vandplanerne omtaler kun i begrænset omfang sådanne modificerede vandområder og de omtalte områder lever ikke op til at være udpegede, men kun foreløbigt identificerede, idet de mangler at gennemløbe den særlige dokumentationsproces for udpegning

Forholdet til forpligtelserne

Der skal i hvert enkelt tilfælde tages stilling til de stærkt modificerede vandområders fremtid – hvis de skal tilbage til oprindelig tilstand skal de opfylde god økologisk tilstand. Skal de forblive stærkt modificerede skal det begrundes ud fra de klare kriterier i vandrammedirektivet (stor samfundsmæssig betydning af formålet med modificeringen, teknisk gennemførlighed, uforholdsmæssige omkostninger).

Udpegede stærkt modificerede vandområder skal opfylde godt økologisk potentiale for den vandområdetype de nu ligner mest. Indsatsen for opnåelse af godt økologisk potentiale ses ikke indregnet i vandplanerne.

DN ønsker

Fuld overensstemmelse med vandrammedirektivet i beskrivelse og identifikation/udpegning af stærkt modificerede vandområder og iværksættelse af nødvendig indsats i 1. planperiode.

Der mangler økonomiske analyser og "forureneren betaler"

Vandrammedirektivet forudsætter de væsentlige sektorer indflydelse på vandmiljøet analyseret, så økonomiske instrumenter- herunder ikke mindst forureneren betaler princippet - kan sættes i værk mhp. opfyldelsen af miljømålene. Direktivets krav omfatter som minimum sektorerne husholdninger, landbrug og industri analyseret.

I Danmark er kun brugerbetaling for vandforsyning og spildevand ("forsyningspligtydelser") analyseret. På områder som

- markvanding
- opstemning, indvinding og udledning ved dambrug
- opstemning og vandindtag til kraftproduktion
- næringsstof- og pesticid-belastning af overfladevand og grundvand fra landbrug
- vandløbsvedligeholdelse af hensyn til markdrift
- pumpelag
- sikring af rent grundvand

er der således ingen dansk analyse af, hvad aktiviteten betyder for vandmiljøet og hvad omkostningerne er herved. Hermed heller ikke af hvilken forurener, der evt. skal have regningen.

I resten af EU-landene er der tilsvarende en udbredt mangel på analyse - her er store betydningsfulde sektorer som skibstransport, vandkraft, landbrugsdriften og oversvømmelsessikring meget ofte undladt analyseret.

Grøn Vækst og vandplanerne lægger med få undtagelser utvetydigt op til at begrænsninger i landbrugets dyrkningsfrihed skal kompenseres. Det er der tradition for i DK, men overensstemmelsen med Forureneren betaler-princippet er mildest talt uklar.

Forholdet til forpligtelserne

Artikel 5 kræver en økonomisk analyse af vandanvendelsen. Vandanvendelsen er forsyningspligtydelser sammen med enhver anden aktivitet som fastsat i henhold til artikel 5 og bilag II, som har væsentlig indvirkning på vands tilstand. Vandplanen skal ifølge direktivets Bilag VII indeholde "6. Et resumé af den økonomiske analyse af vandanvendelse, som krævet i direktivets artikel 5 og bilag III."

Sagen er i 2006 af EEB indbragt for EU Kommissionen overfor en række lande, herunder Danmark på vegne af DN. EU behandler stadig sagen.

DN ønsker

Der foretages en økonomiske analyse der dækker samtlige betydende sektorer og muliggør "forureneren betaler"-princippet (omkostningsdækning) anvendt overalt.

Vælges det derefter at nogle sektorer skal gå fri, sker det i det mindste på et oplyst og afrapporteret grundlag.

Frivillige aftaler

Frivillige aftaler anvendes i betydeligt omfang indenfor en række virkemidler (Vådområder, P-ådale bl.a.). Erfaringerne med frivillige aftaler indenfor landbruget viser at målene ikke nås. Hvis frivillige aftaler anvendes skal der derfor være en plan B i fald den nødvendige indsats ikke opnås ellers skrider tidsfristerne.

Forholdet til forpligtelserne

Frivillige aftaler er ikke i strid med vandrammedirektivet, men står de alene (uden plan B) sikrer de ikke troværdigt at målene kan nås indenfor tidsrammerne. Det er derfor ikke ansvarligt at forlade sig på virkemidler, som erfaringsmæssigt ikke leverer det ønskede resultat.

DN ønsker

Konsekvent evaluering af frivillige aftalers evne til at opnå mål i god tid inden fristerne for opnåelse af mål (2015 i første omgang) og en klar plan B for anvendelse af alternative sikre virkemidler i fald der er behov for det.

Permanente virkemidler

Udover de generelle dyrkningsmæssige virkemidler såsom efterafgrøder og justering af normer ønsker DN permanente løsninger. Det betyder eksempelvis, at i stedet for at anvende MVJ-midler med årlige udbetalinger fremover for at opnå en bestemt dyrkningsform på et areal skal man hellere opkøbe jorden, tinglyse servitutter på den og tilbagesælge den. Så holder virkemidlet stand overfor udsving i markeder og tilskudsordninger.

Forholdet til forpligtelserne

Der er ingen retlige forpligtelser herom i vandrammedirektivet, men slingrekurs som følge af ændringer i markeder og tilskud giver ikke en permanent sikring af god økologisk tilstand i de berørte vandområder og hermed bliver tilstanden næppe opnået samfundsmæssigt omkostningseffektivt

DN ønsker

Så omfattende anvendelse af permanente ordninger som muligt.

Baseline – holder den?

En række forhold betyder at den baseline som forudsættes i vandplanerne næppe holder. Baseline er vandområdernes belastning og tilstand i 2015, når alle hidtil besluttede tiltag er i virkning. Afstanden fra baseline til målsætning for vandområderne angiver indsatsbehovet.

N-normen til den enkelte afgrøde justeres normalt om foråret ud fra vinterens nedbør. Aktuelt er N-normen for 2011 opjusteret med 6.500 tons N pga. stor nedbør i august-september 2010. Voldsomme udvaskninger i sensommeren bliver måske fremover mere almindelige og det må der tages højde for i dyrkningspraksis – og i baseline.

I 2010 blev N-normerne for brødhvede opjusteret angiveligt pga. andre og mere højtydende sortsvalg (vårhvede). Da opjusteringer i alle tilfælde sker på den øvre flade del af udbyttekurven er tabene af de sidst tilførte kg N meget store. De ekstra N-tab kan sagtens udgøre over halvdelen af det ekstra tilførte.

Den massive opdyrkning af brakarealer fra 2007 betød ikke en større N-kvotest nationalt, men alene inddragelsen af lavbundsarealer i nær kontakt med vandmiljøet fører til mindre tilbageholdelse af N, P og sprøjtemidler og hermed forværring af vandmiljøproblemerne.

Vandplanerne inkluderer i baseline at indsatsen overfor spildevand fra spredt bebyggelse er indført og fuldt virkende. Undersøgelser i Mariager kommune viser det langt fra er tilfældet, et resultat der antageligt er meget bredere gældende.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivet forholder sig ikke detaljeret til baseline, men forudsætter retvisende vurderinger baseret på bedste data eller ekspertvurderinger. Hvis forventede udviklinger ændres må baseline justeres og følgelig også indsatsbehovet for at opnå god økologisk tilstand.

Ovennævnte forhold betyder at baseline antageligt er overvurderet og indsatsbehovet dermed for lavt sat.

Landbruget har med modsat indgangsvinkel – altså at baseline er sat for lavt - ønsket baseline revurderet frem til jan. 2011 (se Den offentlige høring er en skinhøring).

DN ønsker

Vandplaner i høring må basere sig på en retvisende baseline. Baseline skal overvåges og justeres når der sker væsentlige ændringer. Indsatsen må imidlertid fastsættes ud fra den bedste baseline på et givet tidspunkt og så justeres ind efterfølgende efter behov.

Randzoner

Randzoner på 10 meter på hver side af målsatte vandløb og søer løber op i ca. 50.000 ha. Det er et uopfyldt efterslæb fra VMP III. De ekstra 8 meter på hver side af vandløb og omkring søer skal kompenseres.

Der er imidlertid ingen naturfaglig begrundelse for præcis 10 meter overalt – nogen steder skal der meget bredere randzoner til og andre steder mindre – det er funktionen af bræmmen og det enkelte vandløbs omgivelser der bestemmer hvad der ville være optimalt.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivet forholder sig ikke til randzoner specifikt, men til omkostningseffektivitet. 10 meter standard bræmmer er næppe særligt omkostningseffektivt.

DN ønsker

En mere intelligent anvendelse af randzonerne end vandplanerne lægger op til – og en anvendelse for alle søer og alle vandløb.

Ådalene og den naturlige hydrologi

Et vigtigt element i vandrammedirektivet er bevarelse/genskabelse af naturlig hydrologi og herigennem sikre overfladevand, grundvand og de heraf afhængige terrestriske naturtyper.

Naturlige vandløb er i høj grad grundvandsfødte. Det er i de fleste ådales natur at vandløbene går over deres bredder og oversvømmer de nærliggende arealer i forbindelse med høje grundvandsstande og ved overfladisk afstrømning under kraftig nedbør og sneafsmeltning.

Den unaturlige hydrologi i dag består i at vandløb får for lidt grundvand pga.

- at i danske vandløb, især dem på lerjord, er meget af vandet drænvand, der hurtigt løber fra de dyrkede markers rodzoner til vandløbene uden at have været omkring grundvandet. Drænvand indeholder langt mere kvælstof, fosfor og pesticidrester end grundvand fordi lang passage gennem jordlagene betyder omsætning og filtervirkning.
- at vand fra veje og byer via regnvandsledninger hurtigt ender i vandløbene og giver oversvømmelser
- at fælleskloakerede områder aflaster blandinger af spildevand og regnvand med stort forureningsindhold til vandløbene

Der sker kvælstoffjernelse i alle ådale, især på oversvømmede arealer, som en naturlig funktion. Det prøver vandplanerne at udnytte ved at lave ådalsprojekter til at fjerne kvælstof og fosfor.

Såfremt det sker ved genskabelse af naturlige hydrologiske forhold er det positivt. Men sker det ved at lede forurenede drænvand fra højjorden og spildevand fra byer, spredt bebyggelse, veje og regnvandsoverløb overfladisk ud i ådalene og herved skabe oversvømmelse med forurenede vand, så er det ikke naturlig hydrologi. Ådalen er naturligt udsivningssted for grundvand, ikke nedsivningssted.

De terrestriske økosystemer og vådområder, der er direkte afhængige af vandøkosystemerne - rigkær og kildevæld - og som direktivet også beskytter, ødelægges af at få tilført næringsrigt drænvand og spildevand.

Højjordens drænvand skal nedsives på højjorden ovenfor ådalene, fælleskloakker skal ikke lede opblandet spildevand og regnvand til ådalene, men til sparebassiner som efterfølgende kan renses, og regnvandsledninger skal have regnvandsbassiner til at aftage den første skylle, som ofte er temmelig forurenede, ved store regnhændelser. Så meget vand som tænkeligt muligt bør nedsives, ikke mindst tagvand mv. fra bebyggelser.

Naturen og vandløbene skal have mere grundvand - rent grundvand - og ådale skal ikke betragtes som regnvandsbassiner. Der skal laves regnvandsbassiner, men ikke i ådale på natur- eller halvkulturarealer eller på landbrugsarealer, hvor der er mulighed for at øge naturværdierne ved ekstensivering eller ophør af landbrugsdrift.

En sådan strategi med satsning på øget nedsivning i by og på land og frie ådale er samtidigt klimatilpasset, idet nedsivning udjævner vandmængderne og giver mindre oversvømmelser ved store mængder nedbør.

Vådområde- og ådals-indsatsen

Grøn Vækst aftalen mellem regering og DF indebærer som virkemiddel en målrettet indsats i vådområder (svarende til 1130 tons N reduktion) og i ådale (svarende til 30 tons P reduktion).

Arealmæssigt svarer det til hhv. 10.000 ha vådområder og 3000 ha P-ådale, som skal realiseres vha. frivillige jordsalgsordninger eller frivillige 20-årige aftaler - kun i sjældne tilfælde kan ekspropriation anvendes.

Udvælgelsen skal ske med omkostningseffektivitet som udgangspunkt og med fuld udnyttelse af EU landdistriktsmidler.

Projektorganiseringen består af

- en national styregruppe (MIM og KL) til overvågning af den samlede fremdrift
- vandoplandsstyregrupper - VOS - til udvælgelse af vandområdeprojekter (består af repræsentanter for kommunerne, som kan rekvirere bistand fra FødeVareErhverv og miljøcentrene)
- projektstyregrupper til den konkrete projektstyring (kommunale embedsværk)
- projektfølgegrupper KAN nedsættes med interessenter (herunder DN) - ren høring, ingen beføjelser

1. juni 2010 indsendte vandoplandsstyregrupperne (VOS) projektkataloger kaldet vandoplandsplaner (VOP) til Skov- og Naturstyrelsen. De ansøgte projekter omfatter angiveligt 7907 ha med en gennemsnitlig N-reduktion på 150 kg pr ha.

P-ådalsindsatsen, som skal klare 30 tons P af den målrettede indsats på 56 tons P, afventer derimod en faglig udredning i løbet af første halvdel af 2011 af hvordan projekterne kan realiseres.

Forholdet til forpligtelserne

Vandrammedirektivets overordnede formål er at fastlægge en ramme for beskyttelse af vandløb og søer, overgangsvande, kystvande og grundvand, som:

a) forebygger yderligere forringelse og beskytter og forbedrer vandøkosystemernes tilstand og, hvad angår deres vandbehov, også tilstanden for terrestriske økosystemer og vådområder, der er direkte afhængige af vandøkosystemerne

Grøn Væksts fokusering på fri villige ordninger indebærer stor risiko for at projekter alene udvælges efter let jordfordeling, dvs. med en eller få lodsejere involveret og at udvælgelsen alene sker med N-fjernelse for øje uden hensyn til genskabelse af en naturlig hydrologi, til N-følsomme naturtyper eller opnåelse af synergievirkninger. Det er et åbent spørgsmål om EU accepterer frivillige ordninger som tilstrækkelige til opfyldelse af direktivkrav, når erfaringerne med frivillighed inden for den pågældende sektor er direkte negative.

En P-ådsindsats på stand by pga. faglig udredning samtidigt med at planerne er sendt i høring er helt uacceptabelt – planernes virkemidler må naturligvis være afklarede før planerne kan sendes i meningsfuld høring.

Hele vådområde- og P-ådsindsatsen er præget af en udemokratisk, lukket proces, hvor alene kommune og stat deltager og som er overstået før den offentlige høring starter. En sådan fremgangsmåde er ikke egnet til at give medejerskab til de foreslåede projekter eller til at optimere projekterne gennem at høre interessenterne.

DN ønsker

Drænvand fra den højereliggende dyrkningsjord skal nedsives på højjorden ovenfor ådalene.

Fælleskloakker skal lede opblandet spildevand og regnvand, men til sparebassiner, som efterfølgende kan renses, og ikke direkte til ådalene.

Regnvandsledninger skal have regnvandsbassiner til at aftage den første skylle, som ofte er temmelig forurenede ved store regnhændelser.

Så meget vand som tænkeligt muligt bør nedsives, ikke mindst tagvand mv. fra bebyggelser.

Naturen og vandløbene skal have mere grundvand – rent grundvand.

At interessenterne får plads i vandoplandsstyregrupperne og i den nationale styregruppe og at projekterne undergår en reel høring.

De frivillige ordninger skal følges af en plan B, som sikrer at målene nås.